

Głos regionalistów

dodatek
do Głosu Ziemi Bychawskiej
redaguje

BYCHAWSKIE
TOWARZYSTWO
REGIONALNE

1 (28)
2006

Maria Dębowczyk

Mieszczanie bychawscy

W krajach Europy zachodniej stan mieszczański wykształcił się jeszcze w średniowieczu wraz z formowaniem się podstaw prawa i ustroju miejskiego. W XIII wiecznej Polsce tworzeniu się mieszczaństwa sprzyjało powstawanie miast na prawie niemieckim. Zawsze, a szczególnie w czasach nowożytnych grupa ta była silnie zróżnicowana pod względem pochodzenia, zamożności, struktury zawodowej a także narodowości, wyznania i tradycji kulturowej.

Narodziny miasta i władze miejskie

Wieś wczesnopiastowska wiodąca swoją nazwę dzierzawczą od imienia Bych (Bychawa – gród Bycha) zapewne rycerska, a wcześniej książęca, stała się w 1537 roku miastem rozrastającym się powoli w dolinach dwu rzek Kosarz i Gałęzówka. Stopniowe zagęszczanie się osadnictwa w tym miejscu sprzyjało powstawaniu karczem, przy których świadczone usługi rzemieślnicze, a więc i miejskich zawodów – tych przybywało wraz z rozwojem miasta. Mieszkańcy dawnej wsi z pewnością poczuli się teraz jako mieszcianie uprzywilejowani z kilku powodów: nie podlegali już państwowej administracji lecz wójtowi wyznaczonemu przez właściciela Mikołaja Pileckiego, byli zwolnieni z podatku na rzecz króla i państwa na okres 10 lat i aż na 20 lat od powinności na rzecz właściciela, dziedzica. Mieli prawo wolnego targu na mięso w jeden dzień tygodnia – to przywilej szczególny oraz jarmarku rocznego. Głównym organem samorządowym tak jak dziś była rada miejska, wybierana tylko na rok, rajców miejskich powoływano na okres 1 kwartału, a ci spośród siebie wybierali burmistrza. Założyciel miasta dał zezwolenie na wykarczowanie kawałka lasu z przeznaczeniem na pole uprawne, co dało początek typowej dla późniejszych wieków struktury społecznej z podziałem na mieszczan-rolników i nierolników. Drugą grupę stanowili rzemieślnicy, pośrednicy handlowi, drobni wytwórcy i in., w większości zdecydowanej Polacy, ale już w połowie XVI w. wśród mieszkańców Bychawy pojawili się pierwsi Żydzi. Kilkadziesiąt lat potem odnotowano po kilka warsztatów tkackich, szewskich, krawieckich, kuśnierskich, ślusarskich, piekarniczych.

Zatarg dwór – mieszcianie

Bychawa często zmieniała właścicieli, którzy kolejno wydzierżawiali swoje dobra, dzierzawcy jednak w swojej polityce kierowali się głównie własnym interesem, a nie rozwojem miasta. Dodatkowo trwające spory spadkobiercami, działy ziemi, nie sprzyjały rozwojowi i stabilizacji organizmu miejskiego.

Stopniowo dochodziło ze strony właścicieli do nierespektowania praw i przywilejów zapewnionych miastu przez króla. Spory nasiliły się już w okresie gdy Bychawa znalazła się w rękach Dominika i Zofii Stoińskich od 1725 r. Zwiększyły się ciężary feudalne ponoszone przez mieszczan, następni właściciele i spadkobiercy Stoińskich praktycznie nie wnieśli sami już żadnych wpłat do kasy miejskiej, żądając od mieszczan coraz

więcej podatków – i na rzecz państwa, i dziedzica, i do kasy miejskiej. Wzrosły opłaty od placu, domu i roli. Stoiński zmuszał mieszczan do pańszczyzny 1-3 razy w tygodniu. Zwłaszcza ten ciężar upodobił mieszczan do stanu chłopskiego. Jeśli dodamy do tego kontrybucje na rzecz wojska, zarazy trapiące ludność i spustoszenia podczas wojen kozackich, zwłaszcza w r. 1648, to zrozumiemy, dlaczego Bychawa znalazła się pod zaborem austriackim po III rozbiórce przeżywała widoczny regres.

Przejście od 1802 r. dóbr bychawskich przez Karola de Campo Scipio nie zmieniło położenia mieszczan, a wręcz pogorszyło. Powinności wobec dworu jeszcze wzrosły.

Walka o zachowanie prawa miejskiego

Skargę wniesioną na dziedzica przez mieszczan do władz austriackich odrzucili, zaś przywilej nadania Bychawie praw miejskich uznali za powód częściowego zniszczenia za nieważny. Pańszczyzna została wpisana do obowiązków, nawet bez wyłączenia wójta, burmistrza i pisarza – przedstawicieli magistratu. Delegacja mieszczan w osobach wójta Jakuba Kowalskiego, burmistrza Józefa Grudnia i pisarza Tomasza Sprawki oraz ławników Wojciecha Krokowskiego, Adama Zaroślińskiego udała się w listopadzie 1811 r. do Warszawy, aby złożyć skargę

Król Zygmunt Stary nadał bychawskim mieszczanom przywileje wynikające z otrzymania prawa miejskiego w 1537r.

Wójtowie i pisarze gminy w latach 1875-1914

Lata	Imię i nazwisko wójta	Imię i nazwisko pisarza
Do 1875	Flis	
Od 1875	Franciszek Zarośliński	
1888-1891	Franciszek Żminda	W. Michnarski, M. Biskupski
1892-1894	Józef Królikowski	M. Biskupski
1895	Kazimierz Bednarczyk	J. Jegierski
1896-1897	Kazimierz Bednarczyk	A. Tonakiewicz
1898-1900	Paweł Zarośliński	Jan Aleksandrowicz
1901-1903	Paweł Zarośliński	Od 20 IX 1900 Michał Wytrych (do 1903 r.)
1904-1908	Paweł Zarośliński	Ignacy Racalewski
1909-1912	Wojciech Głąb	
1913-1914	Szymon Grudzień	A. Kosieradzki

c.d. w następnym n-rze Gr

Frączkowie Krokowscy
 Luterkowie Żmindowie
 Grudniowie Radomscy
 Sprawkowie
 Milanowscy Słowikowscy
 Berezecy Malikowscy
 Dutkiewiczowie Kryskowie
 Mierzwowie Grabczyńscy
 Buczkowie
 Flisowie Kowalscy
 Kostrzewowie Zaroślińscy
 Królikowscy
 Migurscy Szacuniowie
 Wróblewscy
 Bednarczykowie Łobodzińscy
 Kobierscy Ziętkowie
 Ciężcy Kurzejewscy
 Hanajowie Kostrzewscy
 Ciesielscy

Bednarze

Szanowni Państwo! Mieszkańcy Miasta i Gminy Bychawa!

W br. przypadają w Bychawie ważne rocznice wydarzeń, które miały wielki wpływ i na przeszłość naszej lokalnej społeczności i na współczesność. Powinniśmy więc w szczególny sposób je uczcić oraz wyrazić hołd i wdzięczność

wielkim bychawianom za Ich zasługi owocujące do dziś.

W 80. rocznicę śmierci ks. kan. Ant. Kwiatkowskiego, mądrego społecznika nieustającego w pracy nad przeobrażeniem cywilizacyjnym Bychawy w l. 1900-1926 i w 30. rocznicę śmierci ks.

kan. Dom. Maja, szlachetnego kapłana wielkiej dobroci, więźnia obozów koncentracyjnych pragniemy dokonać renowacji Ich nagrobków na starym cmentarzu w Bychawie.

Godny poparcia jest też zamiysł postawienia choćby skromnego postumentu

z popiersiem ks. A. Kwiatkowskiego przy głównej ulicy miasta.

Zwracamy się z gorącym apelem do właścicieli firm, przedsiębiorstw, ogółu mieszkańców i parafian z Bychawy i Gminy o wsparcie tej pięknej idei poprzez dobrowolne wpłaty pieniężne z przeznaczeniem na ten cel. Wpłaty prosimy dokonywać na konto nr 07 86850001 000006192000 0020 z dopiskiem „odnowienie pomników”

Niech ten gest dobrej woli będzie sprawdzianem naszej społecznej postawy i solidarności w trosce o to co wspólne, mądre i z czego możemy być dumni.

*Komitet Jubileuszowych Obchodów
„BYCHAWSKIE ROCZNICE”
powołany przez Burmistrza Bychawy
w dniu 22 lutego 2006 roku*

Przepis na kobietę

Bierzemy dwanaście miesięcy
oczyszczamy je dokładnie
z goryczy, chciwości, małostkowości i lęku,
po czym dzielimy każdy miesiąc
na 30 lub 31 części tak, aby zapasu
wystarczyło dokładnie na cały rok.
Każdy dzień przyrządzamy osobno
z jednego kawałka pracy i dwóch kawałków
pogody i humoru.
Do tego dodajemy trzy duże łyżki
nagromadzonego optymizmu,
łyżeczkę tolerancji, ziarenko ironii i odrobinę
taktu.
Następnie całą masę polewamy dokładnie
dużą ilością miłości.
Gotową potrawę przyozdabiamy bukietem
uprzejmości
i podajemy codziennie z radością i filiżanką
dobrej, orzeźwiającej herbatki.

/Elizabeth/

Przychodzi baba do lekarza...

z kierownicą w plecach
lekarz mówi: kto panią tu skierował?

Panie doktorze, wyrostek mi dokuczal!
- a w mordę gówniarza, to zaraz się odczepi!

- Panie doktorze, mam migrenę!
lekarz na to: migrenę to może mieć królowa
angielska,
a panią tylko łoś napięprza!

PAMIĘĆ PRZESZŁOŚCI

„Wolno nie być głębokim badaczem, ale pod karą haniebnego wstydu nie godzi się nie znać ziemi, na której się mieszka”.

Te mocne słowa wypowiedziane przez Władysława Syrokomlę niemal automatycznie zmuszają do odpowiedzi na pytanie: czy ja znam historię miejscowości, w której przyszło mi mieszkać, pracować, uczyć się? Czy wiem coś na temat korzeni swojej rodziny?

Nadarza się właśnie okazja, aby wykazać stan swojej wiedzy regionalnej bądź też postarać się ją zdobyć, pogłębić. Właśnie rozpoczyna się wojewódzki konkurs dla czytelników bibliotek publicznych ph. „Pamięć przeszłości”. Każdy, niezależnie od wieku, może wziąć w nim udział.

Konkurs realizowany jest w dwóch etapach – powiatowym i wojewódzkim oraz w trzech kategoriach:

- opracowanie trasy historyczno-turystycznej po własnej miejscowości lub gminie (praca plastyczna – literacka)
- Od przedmiotu do przeszłości – historia jakiegoś przedmiotu ważnego dla historii własnej rodziny (praca literacka)
- drzewo genealogiczne własnej rodziny (praca plastyczna)

Prace należy składać w Bibliotece Publicznej w Bychawie (BCK) do 5 października 2006 r. Podsumowanie etapu powiatowego konkursu nastąpi w listopadzie 2006 r. Najlepsze prace wezmą udział w wojewódzkim etapie konkursu.

Udział w tym konkursie pozwoli Ci drogi czytelniku:

1. uświadomić sobie, że żyjesz w ciekawym regionie, godnym twojego zainteresowania, z którego możesz być dumny,

2. poznać fakty historyczne, galerie sławnych postaci wywodzących się z naszego regionu, zwyczaje i obrzędy, nieskażoną naturalną przyrodę...

3. zachwycić się pięknymi zabytkami znajdującymi się w Bychawie i okolicach, na nowo poznać ich historię,

4. odkryć przyjemność płynącą z wertowania ksiąg w poszukiwaniu ciekawych informacji o swojej miejscowości czy rodzinie,

5. podjąć wędrówki po okolicy w poszukiwaniu atrakcyjnych miejsc a przy tym miło spędzić czas,

6. zabłysnąć w towarzystwie snując barwne opowieści o swoich przodkach na bazie posiadanej wiedzy przy użyciu odrobiny fantazji

7. przekonać się, że i tutaj mamy co pokazać tym, którzy przyjeżdżają do nas z zewnątrz

Zbiory biblioteczne z bogatym księgozbiorem regionalnym są do twojej dyspozycji. Zapraszamy od poniedziałku do piątku w godz. 10.00-17.00!

Ponadto Biblioteka Publiczna oraz Bychawskie Towarzystwo Regionalne zapraszają uczniów, nauczycieli, wychowawców na spotkania – lekcje regionalne, prowadzone w bibliotece i Bychawskiej Izbie Regionalnej. Zainteresowanych prosimy o wcześniejszy kontakt (tel. 081 5660 124 w. 26)

BIBLIOTEKA PUBLICZNA

zaprasza młodych i dorosłych mieszkańców do udziału w wojewódzkim konkursie

pt. **PAMIĘĆ PRZESZŁOŚCI**

promującym **TWOJĄ MAŁĄ OJCZYZNĘ**

Poznajemy i popularyzujemy

- przeszłość własnych rodzin, wsi
- znanych mieszkańców, twórców
- miejsca pamięci, zabytki i wydarzenia kulturalne
- lokalne zwyczaje ...

Szczegóły w Twojej Bibliotece

Organizator akcji:
Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie

Podziękowanie

Dziękujemy p. Wiesławowi Flisowi za nieodpłatną renowację eksponatu z Izby Regionalnej

Prośba

Bardzo prosimy osoby posiadające egzemplarze czasopism z „NOWEJ JUTRZENKI” z lat 1908-1926 i „ORŁA BIAŁEGO” z lat 1925-1926 o kontakt telefoniczny: (0-81) 56-60-080 lub (0-81) 56-60-144.